

LIVE, INTRANASAL- መሉ አቅሙ ከተዳከመ ቫይረስ የተዘጋጀ (በአፍንጫ ውስጥ የሚነፋ)

የኢንፍሉዌንዛ ክትባት

ማወቅ የሚገባዎ

2003-2004 ዓ.ም. / እ.ኤ.አ. **2011-12**

ስለ ተለያዩ ዓይነት ክትባቶች በሌሎች ቋንቋዎች ለማወቅ መረጃ ካስፈለገዎ የሚከተለውን ድረ-ገጽ ይመልከቱ www.immunize.org/vis

1. መከተብ ለምን ያስፈልገኛል?

ኢንፍሉዌንዛ (ፍሉ) ተላላፊ በሽታ ነው። በሽታው በኢንፍሉዌንዛ ቫይረስ ምክንያት የሚመጣ ሲሆን በማሳል፣ በማስነጠስና በአፍንጫ ፈሳሽ / በንፍጥ ይተላለፋል። ማንም ሰው ይህ በሽታ ሊይዘው ይችላል፤ ነገር ግን ሕፃናት በዚህ በሽታ በከፍተኛ ቁጥር ይጠቃሉ። በአብዛኛው በሽታዎች ለጥቂት ቀናት ብቻ ሲታመሙ የሚከተሉት ምልክቶችም ይታይባቸዋል፡-

- ትኩሳት / ብርድ ብርድ ማለት
- የጉሮሮ ቁስለት / ሕመም
- የጡንቻ ቁርጥማት
- ድካም
- ሳል
- ራስ ምታት

የአፍንጫ ፈሳሽ/የንፍጥ መብዛት ወይም የአፍንጫ መታፈን። ሌሎች በሽታዎች ልክ እንደ ኢንፍሉዌንዛ ዓይነት የሕመም ምልክት ስለሚያሳዩ ብዙውን ጊዜ እነዚህ በሽታዎች በስህተት እንደ ኢንፍሉዌንዛ ይታያሉ።

ሕጻናት፣ ከ65 አመትና ከዚያ በላይ የሆኑ አረጋውያን፣ እርጉዝ ሴቶች እና አንዳንድ የጤና ቀውስ ያለባቸው ሰዎች ለምሳሌ እንደ ልብ፣ የሳምባ ወይም የኩላሊት በሽታ ያለባቸው ወይም በሽታን የመከላከል አቅማቸው የተዳከመ ሰዎች በፍሉ በጣም ሊታመሙ ይችላሉ።

ፍሉ ከፍተኛ ትኩሳትና የሳንባ ምች / ምረዛ እንዲሁም ቀድሞ ያለብንን የጤና ቀውስ ሊያባብስ ይችላል። በሕጻናት ላይ ተቅማጥና የሚጥል በሽታ ሊያመጣም ይችላል። በየዓመቱ በፍሉ ምክንያት በሺህ የሚቆጠሩ ሰዎች ሲሞቱ ከዚያም የሚበልጡ ደግሞ በሆስፒታሎች ታመሙ ይተኛሉ። ስለዚህ የኢንፍሉዌንዛ ክትባት መከተብ የኢንፍሉዌንዛ በሽታ እንዳይዘን እንዲሁም ለሌሎች እንዳናስተላልፍ ይረዳናል።

2. LAIV/ መሉ አቅሙ የተዳከመ የኢንፍሉዌንዛ ክትባት (በአፍንጫ ውስጥ የሚነፋ / የሚሰጥ) የክትባት ዓይነት

ሁለት አይነቶች ወቅታዊ የፍሉ ክትባት አሉ።

1ኛው **Live, Attenuated**: ቫይረሱ ሕይወት ያለው ሆኖ መሉ አቅሙ የተዳከመ የፍሉ ክትባት ሲሆን የሚሰጠውም በአፍንጫ ውስጥ በመንፋት ነው።

2ኛው፡- **Inactivated (killed)**: ተጓዳኝ ጉዳቱ የተወገደ / ከሞተ ቫይረስ የተዘጋጀ ክትባት ሲሆን ይኸውም በጡንቻ በመርፌ የሚሰጥ ክትባት ነው። ስለዚህ አይነቱ ክትባት በተለየ ወረቀት ላይ ማብራሪያ ተሰጥቷል።

የኢንፍሉዌንዛ ቫይረስ ሁልጊዜ ራሱን ይቀያይራል በዚህም ምክንያት በየዓመቱ ይህንን አመታዊ ክትባት መውሰድ አስፈላጊ ነው። በየዓመቱ የሳይንስ ተመራማሪዎች የትኛው ዓይነት የፍሉ ቫይረስ በዚያ ዓመት ከፍተኛ የማጥቃት እድል እንዳለው አጥንተው ለጠንቁ ተመሳሳይ የሆነ ክትባት ያዘጋጃሉ። የፍሉ ክትባት ኢንፍሉዌንዛን ከሚመስሉ በሽታዎች ማለትም በሌሎች ቫይረሶች የሚመጡ በሽታዎችና ከዚያ ከተቀመመለት ቫይረስ ውጪ የሆነ ፍሉን አይከላከልም።

ክትባቱን ከተከተቡ በኋላ ሰውነትዎ መከላከያ እስኪያበጅ ድረስ 2 ሳምንታት ይወስዳል። መከላከያውም እስከ ዓመት ድረስ ይቆያል።

ይህ በአፍንጫ የሚነፋው (LAIV/ሕይወት ያለው መሉ አቅሙ የተዳከመ የኢንፍሉዌንዛ ክትባት) መከላከያ እንዳይበላሽ ለማቆያ ታይሚሶላል (thimerosal) የሚባለው ንጥረ ነገር ወይም ሌላ አይነት ንጥረ ነገር የለውም።

3. LAIV (መሉ አቅሙ ከተዳከመ ቫይረስ የተሰራውን) ክትባት ማን መውሰድ አለበት ?

በአፍንጫ የሚነፋውን (ሕይወት ያለው መሉ አቅሙ የተዳከመ የኢንፍሉዌንዛ ክትባትን/ LAIV) ከ 2 እስከ 49 እድሜ ክልል ላሉ ሰዎች፣ እርጉዝ ላለሆኑ ሴቶች እና እንዲሁም ሌላ ዓይነት የጤና ችግር ለሌለባቸው መስጠት ይችላል። (ለዝርዝር መረጃ ከታች ቁጥር 4ን ይመልከቱ)

4. አንዳንድ ሰዎች LAIV / መሉ አቅሙ የተዳከመ የኢንፍሉዌንዛ ክትባትን መውሰድ የለባቸውም

በአፍንጫ የሚነፋውን (LAIV / ሕይወት ያለው የተዳከመ የኢንፍሉዌንዛ ክትባትን) ሁሉም ሰው እንዲወስደው አይመከርም። ከዚህ በታች የተዘረዘሩት ሰዎች በዚህ ምትክ ተጓዳኝ ጉዳቱ የተወገደ (ሕይወት ከሌለው ቫይረስ የተዘጋጀውን) የፍሉ ክትባት መርፌውን መውሰድ ይኖርባቸዋል።

- 50 ዓመት እና ከዚያ በላይ ዕድሜ ያላቸው አዋቂዎች ወይም ከ6 ወር እስከ 23 ወራት እድሜ ያላቸው ሕፃናት። (ከ6 ወር በታች የሆኑ ሕፃናት ምንም ዓይነት የኢንፍሉዌንዛ ክትባት መውሰድ የለባቸውም)
- ከ5 አመት በታች ያሉ አስም ያለባቸው ሕፃናት ከአንድ ወይም ከዚያም በላይ በአመቱ ውስጥ የመተንፈስ ችግር ከነበረባቸው።
- ነፍሰጡሮች (እርጉዝ ሴቶች)
- ማንኛውም በሚከተሉት በሽታዎች ለረጅም ጊዜ የጤና ችግር ያለበት ሰው፡-
- የልብ በሽታ - የኩላሊት ወይም የጉበት፣
- የሳምባ በሽታ - የስኳር በሽታ - የአስም በሽታ - የደም ማነስና ሌሎች የደም በሽታዎች።

• አንዳንድ የጡንቻና የጎርብ በሽታዎች ያለበት ማንኛውም ሰው (ለምሳሌ የሚጥል በሽታ ወይም cerebral palsy-የልምሻ በሽታ / የካካል ክፍሎች ያለመታዘዝ) ይህምም ለመተንፈስና ለመዋጥ ችግሮች ሊዳርጉ ስለሚችሉ።

• ማንኛውም ሰውነቱ በሽታን የመከላከል አቅሙ የተዳከመ ሰው።

• በሽታን የመከላከል አቅሙ ከደከመ ሰው፣ በልዩ ክፍል ወይም የተከለለ ቦታ እንክብካቤ ከሚያስፈልገው (ለምሳሌ በቦን ሜሮ ትራንስፕላንት/ Bone marrow transplant የአጥንት መቅኔ መተኪያ ጣቢያ ውስጥ ከሚታከም) ጋር የቅርብ ግንኙነት ያለው ማንኛውም ሰው።

ሰውነታቸው በሽታን የመከላከል አቅማቸው የተዳከመ ከሆኑ ሰዎች (HIV) ተሽካሚዎች ጋር የቅርብ ግንኙነት ያላቸው ሰዎች በአፍንጫ የሚነፋውን መከላከያ (መሉ አቅሙ የተዳከመ የኢንፍሉዌንዛ ክትባትን/ LAIV) ሊወሰዱ ይችላሉ። ጊዜያዊ ሳይደርስ የተወለዱ ሕፃናትን እና በካንሰር የሕክምና ጣቢያዎች የሚሰሩ የጤና ባለሙያዎች ይኸን በአፍንጫ የሚነፋውን ክትባት መውሰድ ይችላሉ።

• የአስፕሪን መድኃኒት ለረጅም ጊዜ የሚወስዱ ልጆች ወይም አዋቂዎች። ለሐኪምም አደገኛ (ለህይወት የሚያስጋ) አለርጂ/ ከመድኃኒት የተነሳ ምች ወይም ግርሻ ካለብዎ ይንገሩ። አደገኛ የእንቁላል አለርጂን ጨምሮ። ለማንኛውም የክትባት ንጥረ ነገሮች አደገኛ አለርጂ ካለብዎ ይኸም ክትባቱን

ላለመውሰድ ምክንያት ይሆናል። በኢንፍሉዌንሻ ክትባት ምክንያት የሚመጣ አለርጂ እጅግ በጣም ውስን ነው። ከዚህ በፊት የፍሉ ክትባት ወስደው አደገኛ ችግር/ሕመም ከደረሰብዎ ለሐኪምዎ ይነገሩ።

ጊያን ብሬ (Guillian-Barre Syndrome) (GBS) በሚባል ሽባ በሚያደርግ በሽታ ተይዘው የሚያውቁ ከሆነ ለሐኪምዎ ይነገሩ። ክትባቱን ማግኘት ይችላሉ ይሆናል ነገር ግን ይህን እንዲወስኑ ሐኪምዎ ይረዳዎታል።

ባለፉት አራት ሳምንታት ውስጥ ምንም አይነት ክትባት ወስደው ከሆነ ለሐኪምዎ ይነገሩ።

ማንኛውም ሰው ለመተንፈስ እስኪያስቸግረው ድረስ የሚዳርገው የአፍንጫ ችግር/ሕመም ያለበት ለምሳሌ፡- በጣም የአፍንጫ ማፈን ያለበት በዚህ ምትክ በመርፌ የሚሰጠውን የፍሉ ክትባት መውሰድ አለበት።

በመካከለኛ ወይም በጠና የታመሙ ሰዎች ይኸንን ክትባት ከመውሰዳቸው በፊት እስኪሻላቸው ድረስ መጠበቅ አለባቸው። ከታመሙ የክትባትዎን ቀጠሮ መቀየር ያስፈልግዎ ከሆነ ከደክተርዎ ጋር ይማከሩ። ብዙውን ጊዜ ሕመምዎ ቀለል ያለ ከሆነ ክትባቱ ሊሰጥዎ ይችላል።

5. የኢንፍሉዌንሻ ክትባት መውሰድ የሚገባኝ መቼ ነው?

ክትባቱ ልክ መሰጠት እንደጀመረ መውሰድ። ይህም ፍሉ ቀደም ብሎ ከመጣ ራስን ለመከላከል ይቻላል። በሽታው በማሳበረሰቡ ውስጥ እስካለ ድረስ ክትባቱን መውሰድ ይችላሉ።

ኢንፍሉዌንሻ ጊዜ ሳይወስነው ሁሉም ሊከሰት ይችላል ፣ በአብዛኛው በሽታው ከ ጥቅምት እስከ ግንቦት ወራት ድረስ ሊከሰት ይችላል። ነገር ግን ባለፉት ዓመታት በከፍተኛ ሁኔታ የተከሰተው በጥር እና በየካቲት ወራት ነበር። ቢሆንም በታኅሳስ ውስጥ ወይም ከታኅሳስ በኋላ እንኳ መከተብ ጥቅም አለው።

በአብዛኛው አዋቂዎቻችን አድሜያቸው ከፍ ላሉ ልጆች የአንድ ጊዜ ክትባት ብቻ ከወሰዱ አስፈላጊ/በቂ ነው። ነገር ግን ከ9 አመት በታች ላሉ ሕፃናት ሁለት ጊዜ መከተብ ከሚችሉት አንዲጠበቁ ይረዳቸዋል። ስለዚህ የጤና ባለሙያዎን ይጠይቁ።

የኢንፍሉዌንሻ ክትባት ከሌሎች ዓይነት ክትባቶች ጋር በአንድ ጊዜ ሊሰጥ ይችላል።

6. ክትባቱ ሊያስከትለው የሚችለው ጉዳት ምንድነው?

ማንኛውም ዓይነት ክትባት አደገኛ የሆነ ጉዳት ሊያደርስ ይችላል፤ ለምሳሌ ከባድ አለርጂ / በመድኃኒት ሰበብ የሚመጣ ግርሻ ወይም ምች። ይኸ ክትባት አደገኛ ከሆነ የጤና መቃወሻ ወይም ለምት የማድረስ እድሉ እጅግ በጣም የመነሳሳ ነው። በአፍንጫ የሚሰጠው የኢንፍሉዌንሻ ክትባት ቫይረስ አብዛኛው ጊዜ ከሰው ወደ ሰው አይተላለፍም። ቢተላለፍም እንኳ በሽታውን የማስያዝ እድል የለውም። ይህ ክትባት ከተዳከመ ቫይረስ የተሰራ ስለሆነ የኢንፍሉዌንሻ በሽታን አያመጣም። ክትባቱን በወሰዱ ሰዎች ላይ አንዳንድ ምልክት ሊታይ ይችላል (ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ይመልከቱ)።

ቀላል የሆኑ ችግሮች

- አንዳንድ ከ2-17 የእድሜ ክልል ያሉት ልጆች እና ወጣቶች የሚከተሉትን ቀላል የሆኑ ችግሮች እንዳጋጠማቸው ተዘግቧል፡
- ከአፍንጫ የሚወጣ ፈሳሽ፣ የአፍንጫ ማፈን እና ሳል
- ትኩሳት
- የራስ ምታት እና የጡንቻዎች ቁርጥማት
- የመተንፈስ ችግር (እንደ አስም በሽተኛ ያለ አተነፋፊስ)
- የሆድ ቁርጠት ወይም አልፎ አልፎ የማስመለስ ወይም የተቅማጥ ምልክቶች

አንዳንድ ከ18-49 የእድሜ ክልል ያሉ አዋቂዎች የሚከተሉትን ይዘግባሉ

- ከአፍንጫ የሚወጣ ፈሳሽ ወይም የአፍንጫ መደፈን
- የጉሮሮ መቁሰል
- ሳል፣ ብርድ ብርድ ማለት፣ ድካም/ኃይል ማጣት
- የራስ ምታት

ከባድ የሆኑ ችግሮች

- በክትባቱ ምክንያት የሚከሰቱ ለህይወት የሚያስጉ አለርጂዎች ቁጥራቸው በጣም አነስተኛ ነው። ቢያጋጥሙም እንኳን ብዙ ጊዜ ክትባቱ ከተወሰደ በኋላ ከጥቂት ደቂቃዎች ወይም ሰዓታት በኋላ ነው።

- ከዚህ ክትባት የምርት ዓይነት ቁጥሩ እጅግ በጣም አነስተኛ የሆነ አለርጂ ሊከሰት ይችላል፡ ነገር ግን መድኃኒቱ በሺህ ወይም በሚሊዮን የሚቆጠሩ ሰዎች እስከሚወስዱት ድረስ ሊታወቅ አይችልም።

ይኸ ክትባት በገበያ ላይ ከዋለ ወዲህ በሚሊዮን የሚቆጠሩ ክትባቶች ጥቅም ላይ ውለዋል፡ እስካሁን ግን ምንም ከባድ የሆነ ችግር አልታየም። የክትባቶቻችን አስተማማኝነት ለማረጋገጥ በየጊዜው ክትትል ይደረጋል። ይኸንን በተመለከተ ተጨማሪ መረጃ ለማግኘት የሚከተለውን ድረ-ገጽ ይመልከቱ።

www.cdc.gov/vaccinesafety/Vaccine_monitoring/Index.html and www.cdc.gov/vaccinesafety/Activities/Activities_Index.html

7. አደገኛ ችግር / ሕመም ቢደርስብኝስ?

ምን ዓይነት ነገር ማስተዋል አለብኝ?

የተለያዩ ያልተጠበቁ ችግሮች ለምሳሌ ከፍተኛ ትኩሳት፣የባሕርይ ለውጦች፣ አደገኛ አለርጂ ለምሳሌ፡- የመተንፈስ ችግር፣ የድምጽ መጎርጎን/መዘጋት ወይም እንደ አስም በሽተኛ ያለ አተነፋፊስ፣ ሽፍታ፣ መገርገት፣ የሰውነት መዛፈል፣ የልብ ትርታ መጨመር ወይም የማዘር ስሜት።

ይህ ቢከሰት ምን ማድረግ አለብኝ?

ወደ ሐኪምዎ ይደውሉ። የታመመውን ሰው በቶሎ ወደ ሐኪም ይውሰዱ። ለደክተሩም ምን እንደሆኑ እና መቼና ምን ሰዓት ላይ ክትባት እንደወሰዱ ይነገሩ። ሐኪምዎን በክትባት ምክንያት የሚመጡ ችግሮችን የመሙያ ቅጽ ተጠቅመው እንዲመዘገቡ ይጠይቁ ወይም እርስዎ ይህንን ቅጽ Vaccine Adverse Event Reporting System (VAERS) በኢንተርኔት ድረ-ገጽ www.vaers.hhs.gov ላይ ይሙሉ ወይም በስልክ ቁጥር 1-800-822-7967 ይጠይቁ።

VAERS ስለ ሕክምና ምክር አይሰጥም።

8. በክትባት ምክንያት ለሚመጡ አደጋዎች የሚረዳ ብሔራዊ የማካካሻ መርሃ ግብር

በክትባት ምክንያት ጉዳት ለደረሰባቸው ብሔራዊ የማካካሻ መርሃ ግብር (the National Injury Vaccine Compensation Program) የተመሠረተው እ.ኤ.አ. በ1986 ማለትም በ1978 ዓ.ም. ነበር።

በክትባት ምክንያት አደገኛ የጤና ቀውስ ደርሶብኛል ብሎ ያመነ ካለ ስለ መርሃ ግብር (the National Injury Vaccine Compensation Program) ማወቅ ከፈለጉ ወይም ማመልከቻ ቅጽ ለመሙላት በስልክ ቁጥር 1-800-338-2382 ይደውሉ ወይም የሚከተለውን ድረ-ገጽ ይመልከቱ www.hrsa.gov/vaccinecompensation

9. የበለጠ እንዴት ማወቅ እችላለሁ?

• የጤና ባለሙያዎን ቢጠይቁ ስለዚህ ክትባት በጥልቀት የሚገልጽ ከክትባቱ ጋር የሚመጣውን ማብራሪያ ወይም እንዴት ሌሎች መረጃዎችን እንደሚያገኙ ይነግሩዎታል።

• በአካባቢዎ ያሉ የጤና ጥበቃ ቢሮዎችን በመደወል ይጠይቁ።

• የበሽታ መቆጣጠሪያና መከላከያ ማዕከልን (CDC) ስለስልክ ቁጥር 1-800-232-4636 (1-800-CDC-INFO) ደውለው ይጠይቁ

– ወይም የሚከተለውን ድረ-ገጽ ይመልከቱ / ይጎብኙ www.cdc.gov/flu

Vaccine Information Statement (Interim)
Live, Attenuated Influenza VIS – Amharic (7/26/11) 42 U.S.C. §300aa-26

Translation provided by Yisehak Tura, RN Parish Nursing Program of the DSMA Ethiopian Orthodox *Tewahedo* church, Minneapolis, MN in collaboration with the Minnesota Department of Health & community reviewers.